Олег Проців

Мисливські святині

Вплив християнської моралі був домінуючим у формуванні правового регулювання мисливського законодавства Галичини, де політичну верхівку складали особи польської національності, які практично всі були католицького віровизнання. Зрозуміло, що з ідеологічних причин дана тема у національній науці не досліджувалась. Однак, з давніх давен людина у боротьбі з природою за своє виживання шукала заступництва у Божественних сил. Ще до нашої ери у грецькій міфології було багато язичницьких божків, які були покровителями тієї чи іншої сфери людської діяльності: Артеміда — дочка Зевса, сестра Аполлона, була первісно шанована як богиня тваринного й рослинного світу, пізніше – як — богиня мисливства, лісів і гір. Улюбленим місцем перебування Артеміди була гірська й лісиста Аркадія, де вона мала храми священних тварин і місця полювання. В Етолії їй був присвячений вепр, в Аркадії й Аттіці — ведмідь (жриці надягали ведмежі шкури й виконували культовий танець ведмедів), але в усій Греції вважали, що її улюбленицею була лань. У Римі Артеміда ототожнювалась з місцевою богинею Діаною. На Діану переносились усі функції грецької богині, і вона стала покровителькою полювання, дітонародження, захисницею деяких звірів.

У книзі Миколи Реймана «Господарство мисливське з прадавньою історією мисливства польського», (1845), відзначалось, що слов’яни, подібно як і інші народи, також поклонялись своїм богам у лісах, складаючи при цьому їм жертви. В міру того як слов’яни асимільовувались з греками та римлянами, вони перебрали на себе і їхню міфологію. Для почитання Діани — богині лісів і мисливства, мисливці несли їй різні пожертви: віддавали частину добутої дичини. Так, добута лисиця оцінювалась в одну драхму, а добута козуля — в чотири драхми. Ті народи, які вели активне мисливське

життя, складали жертву своїм язичницьким божкам під великим деревом або на вершині гори, благаючи їх про силу і прихильну долю на полюванні. Із дерев вибирався дуб, так як він вважався вічним деревом. Опікуном лісів річок та фауни у слов’ян вважався також Сильван, а його помічниками – різні німфи (мавки, нялки). Пізніше, з утвердженням на слов’янських землях християнства, на язичницьких капищах були побудовані християнські святині. Автор книги відзначав: «Тим що є для нашого сучасника церква, для наших предків таким було місце поклоніння язичників».[1]

Відповідно до переказів літописців у 966 році польський король Мешко (Мечислав) І, який запровадив християнство у Польщі, побудував першу християнську святиню – каплицю саме на місці язичницького капища. На початку зародження християнства своїми покровителями мисливці взяли собі святого Мартина (316-397) та святого Германа († 740) — християнського святого, який був Константинопольським патріархом протягом 14 років. Також серед християн покровителем мисливців був святий Михайло. З Х віку мисливці почали віддавати честь Святому Губертові.

Губерт Льєжський, також відомий як Апостол Арденн, онук короля Харіберта I (династія Меровінгів), старший син герцога Аквітанського Бертрана, народився у Маастріхті (Голландія) у 655 році. Юність провів у північно-західній частині Франції в якості придворного. У 682 році одружився на Хлорібанне, дочці Дагоберта, графа Льєвонського. У шлюбі у них народився син, який став згодом пристрасним мисливцем. У ранковій гонитві за рогачем у п'ятницю, а за іншою легендою на саме Різдво 695 року, у Губерта з’явилося видіння хреста між оленячими рогами, а небесний голос його попередив: "Губерте, якщо ти не навернешся до Господа і не будеш вести святе життя, то швидко потрапиш у пекло". Незабаром після описаного випадку померла його дружина. Губерт відмовився від маєтку, опіку над сином передав братові, почав вивчати духовні науки. Після посвячення у

---

[1] Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845. s. 90

духовний сан, він став помічником у Святого Ламберта. Під час подорожі до Риму Ламберт був убитий. Губерт став єпископом Маастріхтським. Після наступного одкровення і на згадку про свого наставника Губерт на місці смерті Ламберта будує у Льєжі церкву, куди перевозить прах наставника, і стає першим єпископом Льєжським. Він передбачив дату власної смерті (30 травня 727 року), а його мощі перебували у церкві Св. Петра у Льєжі до 825 року, потім були перенесені до абатства, названого його іменем. 3 листопада 743 року при розкритті склепу виявилось, що його тіло не піддалось розкладу. З цього часу день святого Губерта відзначається 3 листопада. З 1616 року під час кальвіністських воєн мощі Святого Губерта загубились.

Опис аналогічної ситуації, зустрічаємо у згадці про іншого поганина – Планиду. Як звичайно, він із своїми воїнами виїхав на полювання, на якому зустрів стадо оленів. Переслідуючи особисто найбільшого оленя, який відділився від стада, Планида побачив об'явлення хреста між його рогами. Олень до нього промовив: «Для чого ти мене переслідуєш, Планидо. Я — Ісус Христос. Піди до християнського священника і прийми від нього хрещення». З того часу Планида став християнином. Невдовзі Євстахія Планиду було визнано церквою святим .[2]

Проте покровительством саме Святого Губерта користувалось багато мисливців та мисливських товариств Галичини. Відомо, що у 1876 році у Львові засновується мисливське товариство ім. Святого Губерта,[3] у 1880 році воно нараховувало 25 членів, а статут товариства був затверджений

---

[2] Жития византийских святых. СПб.: Corvus, Terra Fantastica, РоссКо. 1995.с. 419

[3] Krogulski S. Szkic dziejów łowiectwa w Polsce / Seweryn Krogulski // Łowiec. – 1916. - № 7-8. – S.50-54.

Галицьким намісництвом 19 грудня 1879 року.[4] Вже у 1886 році товариство нараховувало 90 осіб та орендувало для права полювання 70 тис. моргів лісу та 200 тис. моргів поля.[5] Як відзначалось у статуті товариства, основним його завданням було згуртування мисливців довкола контролю за виконанням мисливського закону. Товариство виконувало свої завдання лише на орендованих товариством мисливських угіддях, мало мисливську охорону, що складала присягу для охорони дичини від браконьєрів і шкідників.[6] Аналогічні за назвою товариства ім. Святого Губерта були у Жовкві (організоване у 1883 році)[7], а також у Станіславові (сучасний Івано-Франківськ), офіс якого розташовувався на вул. Каземирівській, 30.[8] Також товариство під аналогічною назвою існувало до 1939 року у селі Ріпне (теперішній Рожнятівський район). [9]

Крім вшанування свого покровителя у назві товариств на території Галичини було багато сакральних споруд, присвячених святому Губерту, а саме: у селі Мілоцін біля Жешова князь Любомирський збудував церкву на

---

[4] Towarzystwo myśliwych im. Św. Huberta we Lwowie //Łowiec. – 1880. – № 3. – s. 38

[5] Kronika//Łowiec. – 1886. - № 7. – s.119.

[6] Przewodnik łowiecki członków towarzystwa myśliw. imienia św. Huberta we Lwowie. – Lwów, 1884. – S. 55

[7] Kalędarz myśliwski i rybacki na rok 1888. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1888. – S.122

[8] Spis członków i delegatów Galicyjskiego towarzystwa łowieckiego wedle powiatów. – Lwów: polonia, 1914. – S. 56-57

[9] Sprawozdanie łowieckie//Łowiec. – 1938. – № 11-12. – s. 114

честь святого Губерта в подяку за чудове зцілення після зустрічі з ведмедем.[10]

Звісно, що мисливці тодішньої столиці Галичини Львова не могли оминути нагоди не лише закласти товариство мисливців імені Святого Губерта, але й зробити щось більше. І тут трапилась нагода. У 1911 році освячується костел Святої Ельжбєти (Єлизавети), будівництво якого тривало з 1903 року, а перший камінь у фундамент храму був закладений Францом Йосифом І. Але при освячені храму внутрішнє оздоблення було повністю відсутнє. Тодішні мисливці вирішили використати дану обставину і прикласти свою енергію для вшанування свого патрона. Отож на зборах Галицького мисливського товариства член товариства – доктор Йозеф Єкельський піднімає питання про спорудження каплиці Святого Губерта у новозбодованому костелі. Дана пропозиція була одноголосно підтримана всіма учасниками зборів. За благословінням розпочатої роботи товариство звернулось до правлячого архієпископа – Юзефа Більчевського.

Для збору коштів на створення каплиці був відкритий спеціальний рахунок, а у журналі Ловець надруковане звернення до всіх мисливців Галичини про допомогу. «Нехай Ваша щедра рука, хоча б вдовиною лептою спричинеться до так дорогого кожному серцю мисливця святого Губерта і підтримає традицію наших батьків вшанування культу цього Святого. Нехай живуть в наших серцях не лише емоції, а й справи, якими ми засвідчуємо нашу віру».[11] Крім того, у журналі друкувалась інформація про збір коштів: за перші 2 тижні було зібрано 257 крон, а всього в списку подано 11

---

[10] Krogulski S. Pół wieku: zarys działalności małopolskiego towarzystwa łowieckiego 1876-1926. – Lwów: Nakładem małopolskiego towarzystwa łowieckiego, 1929. – s.139.

[11] Odezwa//Łowiec. – 1911. - № 24. – s.281.

жертводавців. Найбільшу пожертву у сумі 100 крон зробили Владислав та Марія Соловій. При проведенні полювання в селі Родатичі учасниками полювань зібрано 10 крон, а анонімом W.G. перераховано виграні у карти 6 крон.[12]. Вже на кінець 1912 року було було зібрано пожертв на суму 3880 крон. Проте цієї суми було недостатньо, щоб почати будову вівтаря святого Губерта. Організатори просили збирати гроші на вівтар підчас полювань, нагадували про відновлення традиції, коли кошти збирались мисливцями між собою при порушенні правил полювання: наприклад за вживання ненормативної лексики.[13]

Вибух Першої Світової війни відклав наміри щодо побудови каплиці. Слушна нагода випала вже після війни: на 1926 рік припадає п’ятидесятилітній ювілей з часу заснування Галицького мисливського товариства. До цієї події було вирішено завершити будівництво каплиці і вівтаря. Всього на їх спорудження було витрачено 18587 злотих, але на час святкування ювілею вся робота все ще не була завершена, а будівництво затягнулось до 1927 року.[14]

Однак 16 червня 1926 році у костелі Святої Єлизавети літургією розпочалось святкування п’ятдесятилітнього ювілею Галицького мисливського товариства. Під час літургії відбулось посвячення ще недобудованої каплиці святого Губерта. На святкування прибули представники від органів державної влади, представлені радником Міністра сільського господарства Польщі – Юліаном Есмондом, воєвода Львівський, генерал Сікорський, Меравільгія та інша мисливська еліта.

---

[12] Sprawy towarzystwa//Łowiec. – 1912. - № 1. – s.12.

[13] Krogulski S. Ołtarz św. Huberta//Łowiec. – 1912. - № 18. – s.214.

[14] Sander A. W dziesięć lat póżniej / Alfred Sander //Łowiec. – 1936. – № 6. – s. 88.

Голова товариства відзначив, що всі з'їзди товариства розпочинались з прославлення Бога і ця традиція збережеться і в подальшому.[15] Чин посвячення каплиці виконав ксьондз Болеслав Твардовський, наголосивши у проповіді, що «католицька церква має багато святих у у різних сферах – святих королів, святих вчених, святих рільників, святих слуг. У цьому великому переліку святих є й ім'я святого Губерта, яке особливо дороге для мисливців. Від найдавніших часів у всіх християнських країнах він об'єднує мисливців і вони до нього хиляться. У святого Губерта мисливці шукають опіки та допомоги під час тяжких полювань, у небезпеках, які супроводжують мисливське життя». Саме цим можна пояснити факт, що мисливське товариство пожертвувало вівтар на честь святого Губерта, а також благало його, щоб він заступився за них перед Богом при кожній мисливські пригоді.

Святий Губерт, однак, є не лише патроном у мисливській діяльності та небезпеці. Легенда, яка подає його навернення, підказує нам ще одну глибоку думку. Після Божественного об'явлення Губерту на полюванні його життя кардинально змінилось. Він покаявся покинув мирське життя, став священником і присвятив себе виключно Богові. Ця історія із життя майбутнього патрона мисливців вчить, як йти до правдивої цілі життя. А на думку архиєпископа, «нашою ціллю є Бог. Тому у нашій земній подорожі нам не можна відхилятись від Бога і від тієї дороги, що веде до Бога». [16] Архиєпископ виразив подяку мисливцям та їх родинам за каплицю та вівтар та побажав, щоб Святий Губерт взяв їх під свою опіку у мисливських пригодах і залишався опікуном і охоронцем їх душі і тіла.

Про розуміння життєвих цілей мисливця свідчить їх велике їх зібрання у християнській святині і святкування ювілей Галицького мисливського товариства за християнськими традиціями. Більше того, будівництво вівтаря

---

[15] Krogulski S. Pół wieku//Łowiec . – 1929. – № 9. – s.133-135.
[16] Poświencenie kaplicy św. Huberta w kościele św. Elżbiety//Łowiec. – 1926. – № 7-8. – s. 98-100

на честь святого Губерта є свідченням їх віри і прикладом для наступних поколінь.

Каплиця була розмальована художником Казимиром Сіхульським, професором промислової школи у Львові.[17] Перед вітарем був постелений гарний килим з емблемою Галицького мисливського товариства. Лисовицьке мисливське товариство пожертвувало для вівтаря стильні світильники.[18]

Але, як з’ясувалось пізніше (1935рік), мисливська громада Львова мала проблеми з парафіянами костелу, які побажали, щоб вітраж Святого Губерта був прикритий іконою Діви Марії, так як у їхньому розумінні святий не може зображатись із зброєю в руках, добуваючи дичину. Це дуже обурило мисливців, які за власні кошти побудували каплицю, а особливо те, що місцевий священник нічого не робив, бо не хотів вступати у конфлікти із парафіянами. На думку голови Галицького мисливського товариства, така ситуація склалась через те, що парафіяни походили з нижчих прошарків суспільства і були малоосвіченими. Було подано відповідне звернення від Галицького мисливського товариства архиєпископу, який пообіцяв дану ситуацію виправити на їхню користь.[19]

Патронат церкви над мисливцями триває і сьогодні, про що свідчить Великоднє послання до голів і членів мисливських товариств на 2012 рік правлячого архиєрея Сокальсько-Жовківської єпархії УГКЦ, який є одночасно головним капеланом мисливців.

---

[17] Poświencenie kaplicy św. Huberta w kościele św. Elżbiety//Łowiec. – 1926. – № 7-8. – s. 101

[18] Sander A. W dziesięć lat póżniej / Alfred Sander //Łowiec. – 1936. – № 6. – s. 88.

[19] Sprawozdanie z obrad XXIV Zjazdu członków Małopolskiego Towarzystwa Łowieckiego we Lwowie odbytego dnia 30 maja 1935 //Łowiec. – 1935. – № 10. – s. 112.

Проців О.Р. Мисливські святині / Олег Проців / Лісовий і мисливський журнал – 2014 № 1 /2014 – С. 42-44.